

Theseus: käyttörajatun kokoelman kokemuksia ja ratkaisuja

Theseus-toimisto: Tiina Tolonen, Antti Nyqvist & Minna Marjamaa

AMKIT-konsortion pj. Mira Juppi

[Theseus.fi](https://theseus.fi)

15.9.2021

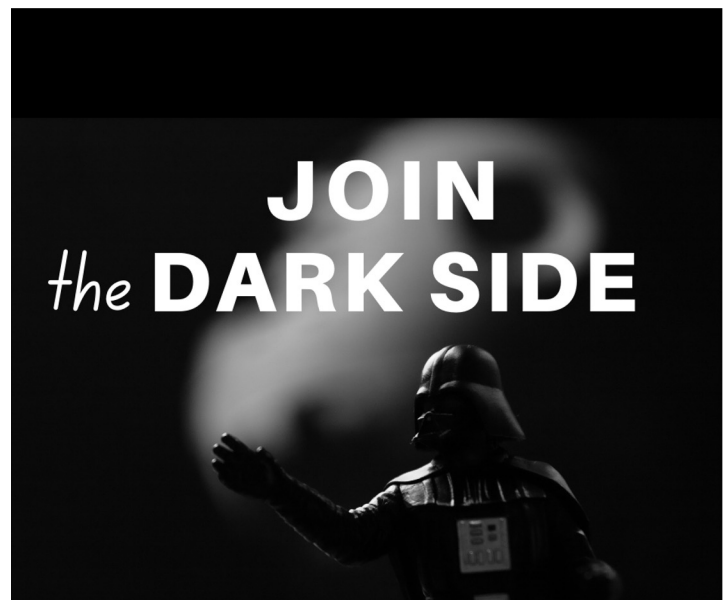
Tunnin ohjelma

- ▶ Tervetuloa!
- ▶ Tiedotettavia asioita
- ▶ Toimintamallit ammattikorkeakouluissa
- ▶ Keskustelua

Mikä on käyttörajattu kokoelma?

- ▶ Vuodesta 2016 asti Theseukseen on suunniteltu pimeää arkistoa, eli käyttörajattua kokoelmaa.
- ▶ Käyttörajattua kokoelmaa koskeva sopimus on hyväksytty Arene ry:ssä 2021
- ▶ Osio Theseuksessa, johon voi tallentaa kokoelman käyttöön ottaneissa ammattikorkeakouluissa ne julkiset työt, joita ei haluta avoimesti verkkoon. Tähän asti niitä on tallennettu erilaisiin sisäisiin sähköisiin arkistoihin, sisäverkkoihin tai toimitettu paperisena kirjastoon.
- ▶ Käyttörajatun kokoelman opinnäytetöiden metadata ja tiivistelmä tulevat näkyviin julkisena – käyttörajatun kokoelman opinnäytetyöt eivät ole salaisia.
- ▶ Käytön rajaus tapahtuu IP-pohjaisesti ainoastaan kokotekstitiedostojen tasolla. Tietueessa myös merkintä siitä, onko tiedosto julkisena saatavilla.
- ▶ Käyttörajatun kokoelman olemassa olo ei vaikuta Theseuksessa niihin amkeihin, jotka eivät ota sitä käyttöön.
- ▶ Seuraavaa aaltoa suunnitellaan, viisi ammattikorkeakoulua ilmoittautunut mukaan. Hinta 500 eur/vuosi

Julkaisun tallennus -sivun tekstimuutos

Julkaisun tallennus (Item submission) -sivun teksti muutettu ymmärrettävämmäksi kokoelmanvalinnan suhteen.

Teksti löytyy suomeksi ja englanniksi.

Toimi näin:

1. Jos vetovalikossa näkyy vain Avoin kokoelma, valitse se.
2. Jos vetovalikossa näkyy sekä Avoin kokoelma että Käyttörajattu kokoelma, valitse jompikumpi.
[Ohjeet kokoelmanvalintaan ohjesivulla](#)

Ammattikorkeakoulussasi käytössä olevat kokoelmat näkyvät vetovalikossasi. Kaikilla ammattikorkeakouluilla on käytössä avoin kokoelma, osalla ammattikorkeakouluista myös käyttörajattu kokoelma.

Käännökset & ohjeet

- ▶ Ohjeet ja päivitetty tietosuojaseloste tehty suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.
- ▶ Käyttörajatun kokoelman lisenssi toistaiseksi suomeksi ja englanniksi.
- ▶ Ohjevideo tehdään, kunhan saadaan käyttökokemusta ja muutamat ongelmakohdat hiottua pois
- ▶ Ruotsinkielisistä teksteistä puuttuu:
 - ▶ käyttörajatun kokoelman lisenssi puuttuu ruotsiksi
 - ▶ lisäksi kokoelman valinta -sivun teksti puuttuu ruotsiksi

Uusittu Haka-attribuutti

- ▶ Käyttörajatun kokoelman toimimisen edellytyksenä on, että kaikissa amkeissa käytetään samaa Haka-attribuuttia
- ▶ [eduPersonScopedAffiliation](#) - [attribuutti](#) mahdollistaa sen, että:
- ▶ Käyttörajattu kokoelma näkyy tallennusvaihtoehtona Theseuksessa ainoastaan sen käyttöön ottaneille ammattikorkeakouluille
- ▶ Kukin opiskelija pystyy tallentamaan vain oman amkinsa kokoelmaan
- ▶ Parin viikon sisällä on korjattu useassa amkissa haka-attribuutin toimimattomuuksia.

Attribuuttiin liittyneistä ongelmista

Uusitun Haka-attribuutin myötä muutamissa amkeissa ilmeni ongelmia opiskelijoiden kirjautumisessa Theseukseen. Kansalliskirjasto suosittaa ongelman ratkaisuun ao. toimintamallia:

Jos opiskelija pääsee kirjautumaan, mutta hänellä ei näy syöttökokoelmia, toimitaan seuraavasti:

1. Opiskelija tarkistaa Hakan attribute-test palvelusta (<https://firmitas.csc.fi/haka/>) että hänen EduPersonScopedAffiliation attribuuttinsa on muotoa student@amk.fi (jossa amk on kyseisen amk:n tunnus esim. metropolia.fi)
2. Jos ei, opiskelija laittaa viestin tietohallintoon (AMK:n helpdesk), joka korjaa attribuutin kuntoon
3. Opiskelija tarkistaa, että attribuutti on kunnossa ja kirjautuu Theseukseen

Kirjautumisongelmat ovat usein liittyneet siihen, että

- ▶ Opiskelijalla on ollut aiemmin eri sähköpostiosoite, mutta sama Haka-tunnus
- ▶ Attribuutin sisältö on ollut joissain tapauksissa eri kuin mitä on oletettu -> vaatinut muutoksia joko amkin tai Theseuksen puolella.

On ollut myös tapauksia, joissa ongelma ei suoranaisesti liity tähän attribuuttiin, vaan opiskelijan statukseen tai muihin muutoksiin:

- ▶ Jos opiskelija on ilmoittautunut poissaolevaksi, opinnäytetyön syöttövaiheessa tallennuslomakkeella kokoelman valinta -kohdassa valikko on tyhjä. Opiskelijaa ei tällöin tunnisteta kuuluvaksi attribuutin arvon mukaan syötön oikeuttavaan ryhmään.
- ▶ Organisaatiossa on hyväksytty ensisijaiseksi sähköpostiosoitteeksi muita kuin organisaation omia osoitteita, mikä on aiheuttanut tietyissä tapauksissa kirjautumisongelmia kun Hakan attribuutit ovat muuttuneet (eppn)

- ▶ Käyttörajatun kokoelman pilottiamkeissa käyttörajattuun kokoelmaan pääsy on rajattu eri tavoin
- ▶ Huomattava kuitenkin on, että henkilökunta pääsee omilla tunnuksillaan sisälle
- ▶ Jos jokin työ näkyy avoimena, mutta on tallennettu käyttörajattuun kokoelmaan, syynä voi olla, että työhön on vaihdettu PDF-tiedosto tai se on suoraan siirretty avoimesta kokoelmasta suljettuun.
- ▶ Jos huomaatte ongelmia, laittakaa Theseus-toimistoon viestiä: theseus-toimisto@lists.metropolia.fi

Käyttörajatun kokoelman muutokset

- ▶ Jos käyttörajattuun kokoelmaan tallennettuun opinnäytetyöhön vaihdetaan pdf-tiedosto, käyttörajatun kokoelman rajaukset eivät enää koske sitä.
- ▶ Tämä on normaali Dspacen ominaisuus eli jos tietueeseen halutaan kohdistaa rajoituksia, ne tulevat voimaan **vain silloin kun tietue syötetään ensimmäistä kertaa**
- ▶ Tästä syystä jos rajattuun kokoelmaan tallennettu työ pitää vaihtaa (koskee sekä julkaisujen embargoa että opinnäytetöiden rajattuja kokoelmia), työ pitää syöttää joko uudestaan tai sitten tietueen oikeudet pitää korjata jälkikäteen.
- ▶ **Suosittellemme aina tällaisissä tapauksissa työn syöttämistä uudestaan.**

Töiden siirrot avoimesta kokoelmasta suljettuun kokoelmaan

- ▶ Theseuksen toimintamalliin kuuluu, että opiskelija voi pyytää työnsä poistoa avoimesta kokoelmasta ilman perusteluja.
- ▶ Viimeisen vuoden sisällä on tullut enenevässä määrin poistopyyntöjä, nämä muuttunevat jatkossa siirtopyynnöiksi. Tämä prosessi kannattaa miettiä omassa amkissa kuntoon.
- ▶ Jos työ vain siirretään avoimesta käyttörajattuun kokoelmaan tai toisinpäin, huomioitava, että:
 1. näillä kokoelmilla on eri lisenssi, vaatiiko uusi lisenssi toimenpiteitä tekijältä?
 2. rajaukset eivät seuraa/tule voimaan siirron mukana
- ▶ Tähän ehdotettu ratkaisuna seuraavia vaihtoehtoja, jotka vaativat lisäselvittelyjä
 1. Opiskelijan/henkilökunnan täytyy syöttää työ uudestaan ☒ tämä hankalaa, sillä usein opiskelija valmistunut jo ajat sitten
 2. Työn siirto avoimesta käyttörajattuun: annetaan alkuperäisen lisenssin olla, tehdään metadatan merkintä siirrosta. Vain suljetusta avoimeen siirrettävät syötetään uudestaan
 3. Muutetaan rajoituksia/oikeuksia jälkikäteen tietueen tiedostojen tasolla. Ongelmia mm. viive julkaisun ja rajoitusten määrittämisen välillä, rajausten toimivuuden testaus (ip ja käyttäjä).
 4. Muita?

Töiden siirrot avoimesta kokoelmasta suljettuun kokoelmaan - ratkaisu?

- ▶ Ennen kuin alamme ohjeistamaan siirtoa ja sen vaatimia oikeusmäärittämiä, Kansalliskirjasto kokeilee vielä muokata Dspace-ominaisuutta siten, että tiedot periytyvät automaattisesti oikein heti siirron yhteydessä
- ▶ Jos tätä ei saada parin viikon aikana toimimaan, mietitään, ohjeistetaanko amkeja vai tehdäänkö nämä siirrot Theseus-toimiston voimin.
- ▶ Tiedotamme lisää yhteydenpito-listalla lokakuussa, kun asia selviää.

Kuinka opiskelija ilmoittaa halunsa siirrosta?

Mikä on hyväksytty tapa ilmoittaa siirrosta korkeakoululle?

- ▶ Riittääkö sähköposti?
- ▶ Mahdollinen elomake? Jos niin, pitäisikö tehdä yhteinen elomake-pohja, jonka jokainen amk voisi viedä omalle alustalleen?
- ▶ Jos on elomake, tekeekö jokainen amk oman? Arkistoidaanko lomakkeet?
- ▶ Entä tunnistautumisen, tarvitaanko sitä?

Entä oikeus tulla unohdetuksi?

Käyttörajatun kokoelman käyttöönoton jälkeen on tullut jonkin verran kysymyksiä töiden poistosta.

- ▶ Tähän suositellaan ratkaisuna työn tallentamista käyttörajattuun kokoelmaan
- ▶ Amkeissa on hyvä miettiä, mahdollistetaanko kuitenkin täyspoisto tai esim. tiivistelmän muokkaus neutraalimpaan suuntaan.

Salaiset työt: Työtä ei voida jälkikäteen julistaa salaiseksi vaan päätös on tehtävä ennen tallennusta.

Turvakielto: Jos opiskelija kertoo tallennusvaiheessa omaavansa turvakiellon, asiaa kannattaa selvittää korkeakoulun sisällä esim. opintoasiainpäällikön tai opintotoimiston kanssa. Ei liene kirjaston tehtävä tehdä tästä päätöksiä.

Käyttörajatun kokoelman ohjeet

Ohjeita löytyy seuraavasti:

1. Haka-kirjautumisen jälkeiselle **Kokoelman valinta -sivulla kerrotaan** parilla lauseella se, mistä on kyse.
2. Kokoelman valinta -sivulta linkki ohjeisiin: [Avoin vai käyttörajattu kokoelma?](#) / [Open or restricted collection? Öppen eller begränsad samling?](#)
3. Ohjeiden alisivuna sivu, jolla kerrotaan avoimen julkaisemisen hyödyistä: [Mitä on avoin julkaiseminen eli Open Access? / What is open publishing or Open Access? / Vad är öppen publicering?](#)

Amkien sisäiset ohjeet amkin omalla vastuulla.

Niille, jotka eivät käytä käyttörajattua kokoelmaa on tarkoitus, ettei käyttörajattu kokoelma vaikuta mitenkään.

Käyttörajatun kokoelman töiden toimittaminen pyytäjille

- ▶ Käyttörajatun kokoelman opinnäytetyöt saavat hyvin näkyvyyttä, sillä Theseuksen ja Finnan kautta tulee esille sekä metadata että tiivistelmä. Myös merkintä siitä, että työ on nähtävillä käyttörajatusti nostattaa varmasti kysymyksiä.
- ▶ Opinnäyte on julkinen asiakirja ([Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621](#)). Jokaisella on oikeus saada niistä tieto ja saada nähdä asiakirja. Jos käyttörajatun kokoelman töihin haluaa tutustua korkeakoulun verkon ulkopuolelta, on korkeakoulun tarjottava siihen mahdollisuus käyttörajauksesta huolimatta.
- ▶ Pohjois-Suomen hallinto-oikeus on lainvoimaisella tuomiollaan 15.2.2019 päättänyt, että Lapin yliopiston kirjaston tuli julkisuuslain nojalla toimittaa sähköisessä muodossa ollut opinnäyte sähköpostilla asiakkaan pyynnön mukaan, vaikka opinnäytteen tekijä ei ollut antanut verkkojulkaisulupaa. Tekijänoikeus ei rajoita tiedon antamista julkisesta asiakirjasta eikä tekijän lupaa toimittamiseen tarvita.
- ▶ Julkisuuslain mukainen mahdollisuus saada opinnäyte sähköisessä muodossa ei tarkoita, että tiedon saaja voisi itse jakaa vapaasti opinnäytettä eteenpäin tai saattaa sen saataville tietoverkossa.
- ▶ Tarvitaanko tähän yhteinen pohja?

Theseus-käsittelijöille lisää yhteisöllisyyttä?

- ▶ Postituslista Theseus-opinnäytetyökäsittelijöille: theseus.yhteydenpito@lists.metropolia.fi
- ▶ Postituslista amk-rinnakkaistallentajille: amk-rinnakkaistallentajat@lists.metropolia.fi
- ▶ Jos haluat listalle, lähetä postia osoitteeseen: theseus-toimisto@lists.metropolia.fi

säännöllistä
yhteydenpitoa

Postituslista
yhdyshenkilöille

**Hyvää
meininkiä!**

Kiitos!

YHDESSÄ
TEHDÄÄN

THESEUS